

Projekt

z dnia 3 marca 2016 r.

Zatwierdzony przez .....

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIASTA RYBNIKA**

z dnia ..... 2016 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Rybniku na lata 2016-2018

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (tekst jednolity Dz. U. 2015 r. poz. 1515 ze zm.) i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (tekst jednolity Dz. U. 2015 r. poz. 332 ze zm.)

na wniosek Prezydenta Miasta, po zaopiniowaniu przez Komisję Zdrowia i Pomocy Społecznej,

**Rada Miasta Rybnika
uchwała:**

§ 1. Przyjąć *Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Rybniku na lata 2016-2018*, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do Uchwały Nr .....

Rady Miasta Rybnika

z dnia.....2016 r.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Rybniku na lata 2016-2018

I. Wstęp.

Obowiązek organizacji i realizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Program został przygotowany w oparciu o analizę lokalnego systemu pieczy zastępczej oraz występujące potrzeby w zakresie zabezpieczenia dzieci poza środowiskiem rodzinnym.

Lokalny system opieki nad dzieckiem w Rybniku funkcjonuje od drugiej połowy lat 90-tych i jest stale modyfikowany oraz dostosowywany do potrzeb i możliwości prawnych. Kontynuacja działań jest konsekwencją programu „Blżej dziecka – bliżej rodziny” z 2004 r., który został zmodyfikowany w 2006 r. Podstawowym założeniem było stworzenie jednolitego systemu wszechstronnej pomocy dziecku i rodzinie oraz dostosowanie świadczonych usług do faktycznych potrzeb i trudności występujących w rodzinach, w celu wzmocnienia opieki nad dzieckiem i rodziną w jej naturalnym środowisku oraz stopniowej zamiany placówek interwencyjnych i socjalizacyjnych na rodzinne formy opieki: pogotowia rodzinne, rodziny adopcyjne i zastępcze, rodzinne domy dziecka tak, aby w instytucjonalnych formach opieki nie było dzieci poniżej 15 roku życia, a placówki socjalizacyjne podjęłyby się przede wszystkim terapii i usamodzielniania młodzieży.

Skutkiem podjętych działań w ramach programu było wygaszenie miejsc dla małych dzieci w Domu Dziecka w Rybniku, zapewnienie opieki dla rybnickich dzieci w rodzinnych formach opieki oraz powołanie Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Rybniku. Ponadto, odpowiadając na potrzeby systemu, w ramach Domu Dziecka w Rybniku wyodrębniona została grupa dla małoletnich matek z dziećmi, która funkcjonuje do dzisiaj w osobnym budynku. Po przeprowadzonym remoncie budynku Dom Dziecka w Rybniku rozpoczął pracę z dziećmi w formie rodzinkowej, która realizowana jest nadal. Obecnie, w celu zabezpieczenia usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w ramach Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku prowadzone są dwa mieszkania chronione.

Realizowane koncepcje rozwoju pomocy dziecku i rodzinie miały charakter nowatorski i koncentrowały się na lokalnych potrzebach oraz zasobach. Dokonywane zmiany w systemie w dużej mierze znalazły odzwierciedlenie w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*. Konieczne stało się jedynie dostosowanie faktycznej sytuacji w Rybniku do nowych rozwiązań prawnych. W ramach zmian powołano Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Rybniku na bazie zlikwidowanego na mocy ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Rybniku. W celu zapewnienia pełnego zakresu działań wobec dzieci podjęto również decyzję o umożliwieniu funkcjonowania w pomieszczeniach Ośrodka Rodzinnej Pieczy w Rybniku Zastępczej Filii Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego w Rybniku. Część kadry znalazła zatrudnienie wówczas w Ośrodku Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Rybniku, a część w Filii Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego w Rybniku.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Rybniku na lata 2016-2018 służy usystematyzowaniu, ustaleniu celów i zakresu podejmowanych działań na rzecz rozwoju lokalnego systemu pieczy zastępczej – rodzinnej oraz instytucjonalnej w Rybniku. Nadrzędnym celem działania lokalnej polityki społecznej jest zapobieganie przyczynom kierowania dzieci do różnych form pieczy zastępczej. Jedynie w sytuacjach, gdy działania profilaktyczne i pomocowe nie odnoszą efektów niezbędne jest zorganizowanie systemu pieczy zastępczej. Program jest również podstawą do pozyskiwania środków finansowych w ramach ogłaszanych przez ministra właściwego do spraw rodziny konkursów ofert, dotyczących realizacji rządowych programów w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, jak również do pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej.

Do ustawowych zadań własnych powiatu realizowanych przez Miasto Rybnik należy:

1. zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;

2. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;

3. tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;

4. prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych;

5. organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

6. organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:

1) grup wsparcia,

2) specjalistycznego poradnictwa;

7. wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;

8. zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;

9. prowadzenie rejestru danych o osobach:

1) zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka,

2) pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka;

10. kompletowanie we współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rybniku dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

11. finansowanie:

1) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,

2) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,

3) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka;

12. sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

13. przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o powstałej zaległości z tytułu ponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Miasto Rybnik należy:

1. realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi;

2. finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, o których mowa w art. 5 ust 3 ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*.

II. Charakterystyka i analiza rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dziecku pozbawionemu całkowicie opieki rodziców powinna być zapewniona opieka i wychowanie w ramach rodzinnej pieczy zastępczej, bądź w formie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- a) spokrewniona,
- b) niezawodowa,
- c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka.

W Rybniku występują wszystkie z wyżej wymienionych form pieczy rodzinnej. Instytucjonalna forma pieczy zastępczej realizowana jest w formie czterech placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzinna piecza zastępcza posiada szeroki wachlarz usług społecznych, dających szansę na zabezpieczenie dziecka, które musi zostać umieszczone poza swoją rodziną. Powiat, jako jednostka administracyjna mająca w zakresie swoich obowiązków realizację zadania pieczy zastępczej, powinien zadbać o to, aby dla każdego dziecka była zagwarantowana odpowiednia forma pieczy. W przypadkach interwencji w rodzinie dziecka i w razie umieszczenia dziecka poza rodziną własną, podstawowym miejscem zabezpieczenia dziecka powinni być krewni dziecka, jeżeli dają gwarancję prawidłowej opieki nad dzieckiem, lub w razie braku takiej możliwości, powinna to być zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, lub w przypadku dzieci starszych placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego. Pobyt dziecka w pogotowiu rodzinnym lub placówce interwencyjnej jest ściśle określony w przepisach i zakłada różne warianty zakończenia tego pobytu. Podstawowym celem jest działanie na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej, w razie braku takiej możliwości powinno nastąpić przysposobienie dziecka, a kiedy i taka forma opieki nie może być zapewniona dziecko powinno trafić do pozostałych form pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w innej formie pieczy niż pogotowie rodzinne lub placówka interwencyjna nie zamyka dalszych działań mających na celu całkowite ustabilizowanie sytuacji dziecka.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w Rybniku w latach 2012-2015				
	2012	2013	2014	2015
Rodzinna piecza zastępcza, w tym:	187	193	180	196
1) rodziny zastępcze spokrewnione	129	128	115	125
2) rodziny zastępcze niezawodowe	40	47	45	51
3) rodziny zastępcze zawodowe, w tym:	18	18	17	15
pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	5	6	7	6
4) rodzinne domy dziecka	0	0	3	5

Zadania powiatu w ramach pieczy zastępczej Miasto Rybnik wykonuje za pośrednictwem Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku oraz Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Rybniku. Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz funkcjonujące w Rybniku placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzą bardzo ścisłą współpracę z Wojewódzkim Ośrodkiem Adopcyjnym Filia w Rybniku, w celu jak najszybszego rozwiązania sytuacji dzieci z jasną sytuacją prawną i zakwalifikowania dzieci do przysposobienia.

Zespół Ognisk Wychowawczych w Rybniku z dniem 1 stycznia 2016 r. zmienił nazwę na Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rybniku oraz wyodrębniło 3 placówki opiekuńczo-wychowawcze (Przystań, Mieszkanie Nr 1 i Mieszkanie Nr 2), spełniające wymogi ustawowe, dotyczące standardów pieczy instytucjonalnej. Natomiast prowadzenie placówek wsparcia dziennego w ramach zlecenia zadania publicznego powierzono organizacjom pozarządowym.

Obecnie w Rybniku w ramach pieczy instytucjonalnej funkcjonują 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze: Przystań (placówka typu interwencyjnego), Mieszkanie Nr 1 i Mieszkanie Nr 2 (placówki typu socjalizacyjnego) oraz Dom Dziecka w Rybniku, w ramach którego prowadzona jest w dalszym ciągu w odrębnym budynku grupa dla nieletnich matek z dziećmi.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku w ramach programów usamodzielnienia wychowanków opuszczających różne formy pieczy zastępczej, posiada w swoich zasobach dwa mieszkania chronione.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego: Rodzinny Dom Nr 1 oraz Rodzinny Dom Nr 2, z dniem 31 grudnia 2015 r. uległy likwidacji i w ich miejsce, w celu zabezpieczenia przebywających tam dzieci, utworzono rodzinne domy dziecka jako rodzinną formę pieczy zastępczej.

Liczba dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w Rybniku w latach 2012-2015				
	2012	2013	2014	2015
Rodzinna piecza zastępcza, w tym:	390	382	403	406
1) rodziny zastępcze spokrewnione	167	165	163	161
2) rodziny zastępcze niezawodowe	54	61	63	74
3) rodziny zastępcze zawodowe, w tym:	92	93	82	80
pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	32	26	42	46
4) rodzinne domy dziecka	0	0	27	33
5) rybnickie dzieci przebywające poza Rybnikiem	77	63	68	58
Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej pochodzących z Rybnika w latach 2012-2015				
	2012	2013	2014	2015
Zespół Ognisk Wychowawczych w Rybniku	73	53	45	47
Dom Dziecka w Rybniku	36	41	41	49
Rodzinny Dom Nr 1 w Rybniku	7	7	7	7
Rodzinny Dom Nr 2 w Rybniku	11	9	12	10
Placówki opiekuńczo-wychowawcze poza Rybnikiem	51	49	43	40
Razem	178	159	148	153

III. Cel Programu.

Celem Programu jest wzmacnianie i rozwój lokalnego systemu pieczy zastępczej w Rybniku.

W ramach Programu przewidywane są następujące kierunki działań:

1. promowanie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz rodzin adopcyjnych jako najbardziej właściwych form opieki nad dzieckiem pozbawionym opieki rodziców biologicznych:

- 1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych, zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej,
- 3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka,
- 5) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- 6) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;

2. wsparcie rodzinnych form pieczy zastępczej - rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych:

- 1) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych,

- 2) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy,
- 3) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby,
- 4) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego,
- 5) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- 6) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego,
- 7) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku;

3. podnoszenie kompetencji osób sprawujących pieczę zastępczą poprzez organizację specjalistycznych szkoleń, konferencji, superwizji;

4. zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;

5. wspieranie dzieci przebywających w pieczy zastępczej poprzez zapewnienie specjalistycznego poradnictwa lub terapii oraz dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;

6. pozyskanie nowego lokalu dla Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Rybniku, w celu zabezpieczenia realizacji zadań wynikających z ustawy *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*;

7. podnoszenie jakości sprawowanej pieczy nad dziećmi w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;

8. dostosowanie funkcjonujących form instytucjonalnej pieczy zastępczej do dynamicznie następujących zmian w ustawodawstwie;

9. działania zmierzające do utworzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego;

10. poszerzenie oferty dla usamodzielnianych wychowanków opuszczających pieczę zastępczą poprzez utworzenie kolejnego mieszkania chronionego;

11. podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, w tym jednostek wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej m.in. zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń, mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;

12. współpraca z jednostkami sektora pozarządowego działającego na rzecz systemu pieczy zastępczej i wspierania rodziny;

13. zwiększenie liczby funkcjonujących zawodowych rodzin zastępczych zgodnie z limitem:

Limit zawodowych rodzin zastępczych w latach 2016-2018			
Liczba rodzin zastępczych	2016	2017	2018
	19	22	24

14. podejmowanie działań mających na celu umożliwienie powrotu dzieciom pod opiekę rodziców biologicznych. Reintegracja rodziny i odbudowanie naturalnych więzi łączących dziecko z rodzicami stanowi podstawowy kierunek działania wszystkich służb społecznych. Umożliwienie rodzicom dokonania zmian w swoim dotychczasowym funkcjonowaniu, wymaga zaangażowania w wielu obszarach zarówno psychologicznych, społecznych jak i socjalnych. Powrót dziecka do rodziny jest możliwy wówczas, kiedy rodzice dają gwarancję prawidłowego wypełniania swoich zadań wynikających z opieki nad dzieckiem oraz pomiędzy rodzicami i dziećmi istnieją silne więzi uczuciowe. Warunkiem umożliwiającym dziecku powrót do rodziny naturalnej jest uwiarygodnienie przez rodziców trwałości zmian dokonanych w swoim życiu i uzyskanie przez instytucje gwarancji prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Rybniku na lata 2016-2018 opracowali przedstawiciele następujących jednostek:

1. Marta Kulik - Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku,
2. Barbara Jakubiak - Dom Dziecka w Rybniku,
3. Jarosław Pydyn - Centrum Administracyjne Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rybniku,
4. Arkadiusz Andrzejewski - Ośrodek Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Rybniku.